

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูที่มีต่อการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. หลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.2 บทบาทของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.3 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.4 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
3. การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักการ

เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแผนนโยบายการจัดการศึกษา ของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษา อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการศึกษา

3. ส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเป็นตามศักยภาพ

4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทางด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภคมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทยศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี
กีฬา ภูมิปัญญาไทยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงาม
ให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อการจัดการศึกษาเป็นตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่
กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึง
ได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับ
พัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่ง
ประกอบด้วยองค์ความรู้ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม
คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดย
อาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักใน
การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤต

ของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วยสุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพการและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและตอบสนองศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิตวุฒิภาวะอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และ

ปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุว
กาชาด และผู้นำพิญประโยชน์เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
มาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้าน
ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็น
มุ่งหมายในการพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐาน
การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ใน
แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐาน
การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการ
เรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอัน
พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจน
มาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้
สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการ
จัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียน
ประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียน
ประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียน
ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่
น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปี ละ 800- 1,000 ชม.	ประมาณปี ละ 800- 1,000 ชม.	ประมาณ ปีละ 1,000 - 1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่า ปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งที่สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มต่าง ๆ ได้ตามสภาพเป้าหมายสำหรับการศึกษนอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและชั้นได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้นกำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนรู้ได้เลือกตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และการแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่มในชั้นชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ชั้นชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และชั้นชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้นนั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานทางการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความดี ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้พื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะของหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจับเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งจัดให้เวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาระดับพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้นทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึง

ควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงจะต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่ประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษา จะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนมีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาสำหรับผู้เรียนมีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คิดค่าน้ำหนักของรายวิชาเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิตและมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติม” บางรายวิชาที่น่าสนใจหรือมีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่นแคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะการบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบ สถานศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตาม สถานการณ์และ โอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ ผู้สอนใช้พัฒนา คุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงการพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผล การเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับ เขตพื้นที่ศึกษา และระดับชาติตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความ มั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การวัดผลประเมินผลระดับชั้นเรียน มีหมายสำคัญของการประเมิน ระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องมาจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/ เพียงใด ดังการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติกรรม พฤติกรรม การเรียน การเรียนกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหา ข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่ทำให้ สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลงานของจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับ ความก้าวหน้าความสำเร็จของตน ครู ผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของ ตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้จัดระดับความสำคัญของผู้เรียน

สถานศึกษาของผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับการสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้รวมทั้งนำผลการประเมินช่วงชั้น ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้นกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้าย ของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

เกณฑ์ การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาก่อนบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาก่อนพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1. , 2. และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 (จบการศึกษาก่อนบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

(จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิต ครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษา
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านที่ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. หลักสูตรสถานศึกษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีหน้าที่จัดการศึกษาและเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้สำหรับผู้เรียน ชุมชนและสังคม จึงจำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 กำหนดให้ มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลาง เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อนการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 15) ซึ่งเรียกว่า “หลักสูตรสถานศึกษา”

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดรวมทั้งลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน

สังคม อย่างมีความสุข หลักสูตรสถานศึกษา จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร และส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น มีความมั่นใจมีกำลังใจในการเรียนรู้และเป็นบุคคล ที่เรียนรู้ได้ตลอดเวลา
2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตร และความอิสระของผู้เรียน มีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมมีความเสมอภาคมีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

3. หลักสูตรสถานศึกษา ควรเกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณะของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพเพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

4. หลักสูตรสถานศึกษา พัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ

2.2 บทบาทของหลักสูตรสถานศึกษา

1. เป็นข้อกำหนดที่ทุกคนในสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และพัฒนาให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ

และความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่น

2. เป็นเอกสารที่บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานต่าง ๆ มิได้ใช้ประโยชน์ในกรณีที่ต้องการศึกษาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงของสถานศึกษา

2.3 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางที่เป็นกรอบแนวทางให้สถานศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาเอง ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ โดยมีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 30-42) ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่ง หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถานบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมายแผนปฏิบัติการและติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

1.1 วิสัยทัศน์ เป็นเจตนาารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคต ที่พึงประสงค์เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

1.2 ภารกิจ แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนต่อไป

1.3 เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

1.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

ในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องศึกษาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลของสถานศึกษาและนำมากำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ภารกิจ และเป้าหมาย/จุดหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายวิชาหน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระรายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

2.1 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

2.2 กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร ในการจัดทำสาระหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระดำเนินการไว้ดังนี้

3.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรมของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น โดยที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม ได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยการวิเคราะห์ จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค (ที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1) และสอดคล้อง กับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ ท้องถิ่นและชุมชน

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้ราย ปีหรือรายภาคดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนด จำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ นั้น ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาค ช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้หลักการจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชา เฉพาะของสายอาชีพหรือ โปรแกรมเฉพาะทางอื่น ๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการ เรียนรู้ที่ใช้ในเวลาจัดการเรียนรู้อะหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วย กิต ทั้งนี้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาการเรียนรู้ที่คาดหวังราย ปีหรือรายภาคสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาครวมทั้งเวลา และจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ 3.1 3.2 และ 3.3 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ สำหรับชื่อรายวิชา สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

4. การออกแบบการเรียนรู้ ในการออกแบบการเรียนรู้มีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและ สติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่าง ต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลายเน้น การจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการการ

จัดการ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดคล้องในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

4.2 สื่อการเรียนรู้ การจัดการสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนสังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้ง จากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้

4.3 การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริงเป็นการพัฒนาที่สำคัญ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุ

ปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษา ด้านการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

5.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ รัลสิทธิหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิและภาวะความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสาร หลักฐานการศึกษา
เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกณฑ์การผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้

1. เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จบการศึกษาภาคบังคับผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.2 ผ่านการประเมินคุณลักษณะการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.3 ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

2.1 เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตาม

หลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด

2.2 ผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด

2.3 เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด

2.4 บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษา
ให้แก่สถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารจัดการ และ
การใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การ
ปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งความสำเร็จ
ดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนส่งเสริม
ร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตร
ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องมีความรู้
ความเข้าใจ รวมทั้งทราบ บทบาท ภารกิจ หน้าที่ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติที่ช่วย
ส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ที่เกี่ยวข้อง
กับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในสถานศึกษา มีดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ดีมี
คุณภาพส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้าใจใน
บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างถ่องแท้และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง ผู้บริหาร
สถานศึกษาจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา บทบาทหน้าที่
ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัด
การศึกษาของสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุก
ฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตาม
หลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
สนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษาได้รับความรู้ความสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

5. จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้
หลักสูตรอย่างมีระบบ

6. ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนา
สาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน
และท้องถิ่น

ครูผู้สอน ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบ
ความสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน
สามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
2. จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้
ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
3. จัดทำแผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายใน
และภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด
พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
4. พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันทต่อเหตุการณ์
5. เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติต่อเพื่อนครูและนักเรียน
6. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการ
เรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม
7. จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง
โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ
8. จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการ
เรียนรู้
9. จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยมีการประสานกันระหว่าง
สถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เพราะผู้เรียนเป็น ผลผลิตของการจัดการศึกษา เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของรัฐที่มุ่งหวังพัฒนาให้คนไทย มีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและ จริยธรรม การจะให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มี ปัญญา และมีความสุขนั้น ตัวผู้เรียนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากการ เป็นผู้รับความรู้มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และ ความสามารถของตนเอง บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับ ผู้ปกครองและครู วางแผนการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการ เรียนรู้ของตนเองมีคุณภาพ
3. ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ ความสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
5. รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
6. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกัน และกัน

ผู้ปกครอง การปฏิรูปการศึกษาที่มีขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความ ดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษาต่อ นอกเหนือจาก การศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว ผู้ปกครองจึงต้องให้ความร่วมมือและ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ผู้ปกครองตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทดังนี้

1. กำกับแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน

2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมเนียมของสถานศึกษา
3. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
4. จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
6. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
7. ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกัน และแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน
8. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
9. จัดให้บุตรธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

ประชาชน การศึกษาของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองไทยในอนาคต คือการจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมให้ทุก ๆ ส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมเนียมของสถานศึกษา
2. สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
3. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

ชุมชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เปิดแนวทางให้ชุมชนในการร่วมจัดทำ หลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับการจัดการระบอบการเรียนรู้ให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา
2. มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
3. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
4. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
5. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

6. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น นับว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต.....” สถานศึกษาต้องจัดให้มีคณะกรรมการ ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขึ้นในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการมีบทบาทดังนี้

1. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน
2. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

3. จัดระบบและเครื่องมือการประเมินด้านคุณลักษณะ
4. ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
6. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาเพื่อร่วมพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครูผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงาน อนุกรรมการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง
5. สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา
6. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
7. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา
สถานศึกษา

ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา อยู่ภายใต้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือ สถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ คณะกรรมการประกอบด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษา	เป็นประธานกรรมการ
ผู้ช่วยผู้บริหารหรือผู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย	เป็นรองประธานกรรมการ
หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา	เป็นกรรมการ
หัวหน้างานแนะแนว	เป็นกรรมการ
หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล	เป็นกรรมการ
ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ	เป็นกรรมการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของ หลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวทางการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพ เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น
2. จัดทำคู่มือบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการแนะแนวให้สอดคล้องกัน และเป็นไปตามมาตรฐาน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การแนะแนวให้เป็นไปตาม จุฬหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร
4. ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ
5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อ การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและ กระบวนการเรียนรู้

7. ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้นและระดับกลุ่มวิชา ในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินการชั้นต่าง ๆ ของสถานศึกษา

8. ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู การบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา แล้วใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อ ๆ ไป

3. การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตรซึ่งหมายถึง การสร้าง การใช้ และการปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้ว ในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทราบว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ (กรมวิชาการ, 2546 : 7-11) ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคคล ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

1.2 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ

งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น

1.4 จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน

หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุกฝ่าย ได้รับทราบและขอความร่วมมือ

การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาการจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษา

2.3 กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.4 กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และ

สัดส่วนเวลาเรียน

2.5 กำหนดผลการเรียนที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือ

รายภาค

2.6 จัดทำคำอธิบายรายวิชา

2.7 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

2.8 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2.9 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.10 กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

2.11 กำหนดการวัดผลและประเมินผล

2.12 บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์

และบุคลากร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูล

ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดควมวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการเรียนรู้ และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกำหนดสื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

- 3.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- 3.2 จัดหา เลือ ก ใ ช้ ทำ และพัฒนาสื่อ
- 3.3 จัดกระบวนการเรียนรู้
- 3.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.5 วัดผลและประเมินผล
- 3.6 เน้นแนว
- 3.7 วิจัยเพื่อพัฒนา
- 3.8 นิเทศ กำกับ ติดตาม

กำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำเอกสาร/หลักฐาน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระและหรือรายวิชาที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน จัดกิจกรรมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดและสรุปเป็นความรู้และแนวคิดด้วยตนเอง จัดให้มีการสอน ช่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร)

ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษากำหนดไว้

การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) เน้นการจัดระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง การปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนผลการเรียนของ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่แนะแนวให้แก่ผู้เรียน ดำเนินการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม พัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงพอตามความเหมาะสมของผู้เรียน จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกสถานศึกษา ให้หลากหลายเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาและชุมชน

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

5.1 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการภายในสถานศึกษา

5.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการภายนอกสถานศึกษา

การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการจัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศ/ กำกับ ติดตามในสถานศึกษาการจัดทำเอกสารหลักฐานการนิเทศ กำกับ ติดตามที่เป็นปัจจุบันการจัดทำรายงานการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลจากระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วม การดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรทุกภาคเรียนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาต่อหน่วยงานในระดับสูงเป็นประจำการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.1 สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.2 สถานศึกษาคำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารอย่างเหมาะสม นำข้อมูลและปัญหาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา นำข้อมูลและปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร การนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาในปีต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

กรมวิชาการ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร สิ่งที่โรงเรียนดำเนินการแล้ว ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน ประชุมชี้แจงอบรมพัฒนาบุคลากร การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระ การศึกษาดูงานการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนรับทราบโดยการประชุมชี้แจง แจกเอกสารติดป้ายโปสเตอร์แจ้งผ่านนักเรียนมีการจัดและนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับมากส่วนเรื่องข้อมูลบุคลากร นักเรียนและแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา บุคลากรของโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรของการศึกษาอยู่ในระดับมาก 3 อันดับคือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การออกแบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร และการจัดสัดส่วนเวลาเรียนและบุคลากรมีความรู้ และความเข้าใจ อยู่ในระดับน้อยในเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการและโรงเรียนมีความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะระยะเวลาในการจัดทำหลักสูตรมีน้อย บุคลากรมีความรู้เรื่องหลักสูตรยังไม่ชัดเจน ครูยังไม่มั่นใจในการจัดทำหลักสูตรที่ดำเนินการแล้ว ถูกต้องหรือไม่

2. การดำเนินงานหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยคณะกรรมการในโรงเรียน มีการจัดทำสารการเรียนรู้จัดทำผลการเรียนรู้ การวัดประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ และคาดว่าหลักสูตรสถานศึกษาจะเสร็จทันเปิดภาคเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เช่น ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระร่วมจัดทำกลุ่มสาระ ร่วมจัดทำกลุ่มสารการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร สำหรับชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและสอดคล้องความประพฤติของนักเรียน ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดหาเงินทุน และสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

3. ปัญหาที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคลากรมีภาระมาก

4. ความต้องการความช่วยเหลือจากงานต่าง ๆ เช่น สนับสนุนเอกสาร คู่มือในการจัดทำหลักสูตร นิเทศติดตาม กำกับดูแล เป็นพี่เลี้ยงในการจัดทำหลักสูตร และให้คำแนะนำตอบข้อสงสัย ปัญหา หน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือ ได้แก่ กรมต้นสังกัด กรมวิชาการมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ

กรมวิชาการ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่เตรียมบุคลากรโดยใช้วิธีการประชุมชี้แจง/อบรม ผู้ที่เกี่ยวข้องและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2. โรงเรียนส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ 77 ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. สภาพการดำเนินงานทั่วไป โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ดำเนินการในการกำหนดปรัชญาและเป้าหมายการจัดการศึกษา กำหนดโครงสร้างหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนการกำหนดสาระการเรียนรู้ นั้น โรงเรียนร้อยละ 30-64 ได้ดำเนินการไปถึงขั้นจัดทำผลการเรียนรู้ การกำหนดรายวิชา เวลาเรียน และคาดว่าจะเสร็จทันเปิดสอนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545

4. ข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสูงสุดคือ ข้อมูลด้านบุคลากร อาคารสถานที่ รองลงมา คือ ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ส่วนข้อมูลที่น่ามาใช้น้อยที่สุด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการภายนอก การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้ และขอความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาร้อยละ 80 ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนของกรวางแผนกำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

5. ปัญหาที่พบในการดำเนินงานส่วนใหญ่ คือ เรื่องระยะเวลาที่มีไม่เพียงพอในการจัดทำ รองลงมาคือการขาดอัตรากำลังครู บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดความรู้ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงานบางเรื่อง ความช่วยเหลือสูงสุด คือ คำแนะนำและการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องรองลงมา คือ การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และเทคโนโลยี ตลอดจนเอกสารความรู้คู่มือต่าง ๆ

6. ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนและมีการตรวจสอบ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และควรให้ความรู้ในกระบวนการจัดทำที่ชัดเจนให้เข้าใจตรงกันพร้อมกัน มีเอกสารตัวอย่างให้ศึกษาล่วงหน้า และให้มีเวลาในการเตรียมการ 1 ปี

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมของโรงเรียนในการใช้หลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ขั้นพื้นฐานของกรมวิชาการ ครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายในโครงการการทดลองรูปแบบการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ รวม 160 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. ความพร้อมด้านหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความพร้อมที่จะใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก หัวหน้าหมวดมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลางสำหรับครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความพร้อมด้านกระบวนการเรียนการสอนผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 97 ได้ให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการโดยมีแผนการสนับสนุน มีการจัดเตรียม

จัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกโรงเรียน หัวหน้าหมวด ร้อยละ 83 ได้ดำเนินการให้ครูออกแบบการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ โดยส่งครูเข้าอบรมสัมมนา จัดเตรียมอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ ห้องกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ ส่วนครู ร้อยละ 50 ระบุว่ามีการวิจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม จัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงและเน้นทักษะกระบวนการ

3. ความพร้อมด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 89 ได้มีการเสริมสร้างความพร้อมด้านการวัดและประเมินผล และกำหนดตัวบุคคลเพื่อปฏิบัติตามแนวทางการประเมินหัวหน้าหมวด ร้อยละ 77 ได้ดำเนินการเพื่อให้ครูสามารถวัดและประเมินผลการเรียนได้มาตรฐานเดียวกัน โดยการประชุมชี้แจง วางแผนการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนครูผู้สอนได้รับการเสริมสร้างความพร้อมด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อให้การวัดและประเมินผลนักเรียนได้มาตรฐานเดียวกัน และมีการวางแผนการวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยกำหนดขอบข่าย สัดส่วนคะแนน และกำหนดเกณฑ์การให้ระดับคะแนน

4. ความพร้อมด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 81 ระบุว่าโรงเรียนมีแผนโครงการเกี่ยวกับการนิเทศติดตามผล ได้จัดเตรียมบุคลากรเพื่อการนิเทศที่มีการประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ ครูผู้สอน ร้อยละ 68 ระบุว่าโรงเรียนมีการสำรวจความต้องการเพื่อวางแผนด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล มีการนิเทศ และให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ ตลอดจนให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู

5. ปัญหาและอุปสรรค ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวด ครูผู้สอน ระบุว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจและความไม่ชัดเจนในกระบวนการจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผล ไม่มั่นใจว่าหลักสูตรที่จัดทำไปแล้วมีประสิทธิภาพหรือไม่ระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไป และระยะเวลาในการเตรียมการไม่เพียงพอ และงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านการวางแผนประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการกำหนดการชี้แจงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาไว้ในปฏิทินปฏิบัติอย่างชัดเจน

2. ด้านจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์หลักสูตร รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ มีกำหนดการในการชี้แจงรายละเอียดตามกำหนดการในปฏิทินปฏิบัติงาน
3. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีผู้รับผิดชอบในการประสานงาน หรือมีการมอบหมายให้มีการประสานงาน
4. ด้านการเตรียมบุคลากรของสถานศึกษา รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร
5. ด้านการมอบหมายงานบุคลากร รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อมูลเกี่ยวกับวุฒิ และประสบการณ์ของบุคลากร
6. การจัด แบ่งสายงาน รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน
7. ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ มีการจัดบุคลากรที่รับผิดชอบในการให้บริการ
8. ด้านการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการจัดทำข้อมูลของสถานศึกษา
9. ด้านการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิทยากรท้องถิ่น
10. ด้านการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการจัดทำข้อมูลความถนัด และความสนใจของนักเรียน ด้านการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารหลักสูตร รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
11. ด้านการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน รายการที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ มีแผนผังการใช้อาคารเรียนและห้องเรียน มีการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการจัดบริเวณโรงเรียนอย่างสะอาดร่มรื่นสวยงาม

ผลอง พงษ์นราทร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า

1. ครู – อาจารย์โรงเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ครู – อาจารย์โรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวม และเป็นรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู – อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีปัญหาด้านการจัดพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น มากกว่า ครู – อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดเล็ก และครู – อาจารย์โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา ด้านการจัดทำเพิ่มผลงานระเบียบงานสะสมและด้านการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาและการรายงานผล มากกว่าครู – อาจารย์ โรงเรียนขนาดใหญ่และ โรงเรียนขนาดกลาง

ประวิทย์ กาศา (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดทำและการใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุดโรงเรียน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน การใช้หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดครูเข้าสอนและการวัดผลและประเมินผล ข้อที่มีปัญหามาก คือ เรื่องโรงเรียนขาดงบประมาณสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ที่จะให้วิทยากรใช้ ไม่มีห้องปฏิบัติการในบางกลุ่มวิชา การจัดห้องสมุดทั่วไปยังไม่ได้มาตรฐานขาดเอกสาร สื่อและอุปกรณ์ที่จะใช้สอนซ่อมเสริม หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือค้นคว้าแต่ละหมวดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน ครูผู้สอนแต่ละคนได้รับชั่วโมงสอนมากเกินไป ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำปรึกษาหารือและนิเทศการสอนในแต่ละหมวดวิชา

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรม

สามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน และแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่ามีความซับซ้อนมากกว่าครูผู้สอน

สมหมาย อุ่นเจริญ (2541 : บทคัดย่อ) การศึกษาสภาพปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านวัสดุ อุปกรณ์มีปัญหาในระดับมาก ส่วนด้านเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ด้านบุคลากร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

2. ระดับปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยส่วนรวมระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน

นำส่ง ทรงวัฒนะสิน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยส่วนรวมงานที่ดำเนินการไปแล้ว คือ การพัฒนาส่งเสริมความรู้ความสามารถของครูงานที่กำลังดำเนินการ คือ การปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และงานที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คือการจัดทำคำอธิบายวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมใหม่

2. ในโรงเรียนขนาดเล็ก งานที่กำลังดำเนินการไปแล้วและกำลังดำเนินการ คือการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และงานส่วนใหญ่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คือ การจัดทำคำอธิบายวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมใหม่ โดยในรายชื่อที่ดำเนินการไปแล้วมากที่สุดคือ นิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพ/แผนการสอน/สื่อ/กิจกรรม/ และกำลังดำเนินการมากที่สุด คือ โรงเรียนมีรายวิชาที่ดำเนินการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชาและนำมาใช้ในการเรียนการสอน อบรม สัมมนาการเรียนการสอน

3. ในโรงเรียนขนาดกลาง งานที่ดำเนินการไปแล้ว คือ การพัฒนาส่งเสริมความรู้ความสามารถของครู กำลังดำเนินการคือ การปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา

ต่าง ๆ และส่วนที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คือ การจัดทำคำอธิบายวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมใหม่ โดยในรายชื่อที่ดำเนินการไปแล้วมากที่สุด คือ ประชุมชี้แจง อบรม สัมมนาการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และกำลังดำเนินการมากที่สุด คือ การจัดบรรยากาศที่เอื้อและสนับสนุนต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

4. ในโรงเรียนขนาดใหญ่ งานที่ดำเนินการไปแล้ว คือ การพัฒนาส่งเสริมความรู้ความสามารถของครู กำลังดำเนินการคือ การปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และส่วนที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คือ การจัดทำคำอธิบายวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมใหม่ โดยในรายชื่อที่ดำเนินการไปแล้วมากที่สุด คือ ประชุมชี้แจง อบรม สัมมนาการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และกำลังดำเนินการมากที่สุด คือ มีการสอดแทรกเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 290 คน โดยการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยภาพรวม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้นการให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระ หลักสูตรท้องถิ่น คณะกรรมการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ส่วนกรรมการที่เป็นครูและผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในระดับมากทุกด้าน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ปัญหาเกิดจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น คณะกรรมการขาดความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ทราบขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของตนเอง ปัญหาที่เกิดจากบุคลากรของโรงเรียน เช่น ผู้บริหารและครูไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกเข้าไปก้าวก้าวยอำนาจหน้าที่และเข้าไปตรวจสอบการทำงานของตน และปัญหาที่เกิดจากกระบวนการบริหาร เช่น วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการยังไม่สามารถคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการศึกษาเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาได้ การไม่กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจน

สุวรรณ มาניתยศิริกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่นผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการดำเนินงานแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการดำเนินงานแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการดำเนินงานแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของบุคลากรและขนาดของโรงเรียน

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

คาร์สัน (Carison. 1992 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการของครูในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน โดยความร่วมมือกับบุคลากร ชุมชนนักเรียนและงานด้าน ทูรการ ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดเมื่อพวกเขาเป็นส่วนร่วมมากที่สุด เมื่อพวกเขาใจชัดเจนมีความชำนาญ ไม่มีความแตกต่างด้านขนาดของโรงเรียนและจำนวนผู้ต้องการ เข้ามามีส่วนร่วม สามารถให้ข้อชี้แนะได้ว่า ผู้บริหารต้องพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่จำเป็น ความชำนาญของครูและสนับสนุนการตัดสินใจของครู เมื่อครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรแนะนำให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรและการสอนและผลงานจะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของครู ผู้บริหารควรจะขอความคิดเห็นจากครู ทั้งทางด้านข้อมูล ความคิดและคำแนะนำเพื่อนำเสนอต่อชุมชน ผู้บริหารส่วนใหญ่ควรขอข้อมูลจากครูเพื่อให้เกิดผลต่อนักเรียนและการทำงาน ถ้าผู้บริหารต้องการให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นผู้บริหารควร ส่งเสริมให้ครูรับการฝึกอบรมอยู่เสมอ ๆ ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นแต่ไม่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมการตัดสินใจ

ไดมุซิโอ (Dimuzio. 1990 : 3803 – A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับขนาดโรงเรียนบรรยากาศในโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในมลรัฐ นิวเจอร์ซีย์ พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการอ่านและคณิตศาสตร์ต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หวัง (Wang. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาแนวความคิดและความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 6 กลุ่ม ที่มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการศึกษาในประเทศไต้หวัน ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาไม่เป็นเพียงความรับผิดชอบของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารแต่เพียงฝ่ายเดียว จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียน และความต้องการของชุมชน ซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการศึกษา อันจะมีต่อ คุณภาพในการจัดการศึกษา

มุกโบโต (Mukboto. 1982 : Abstract) ได้ศึกษารูปแบบการวางแผนหลักสูตร ในประเทศแซมเบีย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และกระทบในบางด้านของระบบการจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในบทบาทที่นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา

2. เพื่อบ่งชี้ถึงบทบาทของครูนักเรียนชุมชนประชาชนและผู้นำทางการศึกษาในกระบวนการของหลักสูตร

3. เพื่อกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคล ที่มีความสนใจในการออกแบบหลักสูตร

4. เพื่อกำหนดว่า ควรจะมีกลุ่มใดบ้างในการมีส่วนร่วม ในการออกแบบกิจกรรม หลักสูตร

5. เพื่อสรุปความเห็นด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับระเบียบ ข้อสังเกตและบทบาทที่ต้องการในกระบวนการหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทที่กำหนดโดยรัฐบาล ไม่สอดคล้องกับบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในการปฏิบัติในการออกแบบหลักสูตร

2. กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในการสำรวจ ต้องการมีส่วนร่วมในการ ออกแบบหลักสูตรในระดับการศึกษา

3. กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่า ครูและผู้นำทางการศึกษา ควรรับผิดชอบในการสร้างหลักสูตร และการตัดสินใจเลือกใช้หลักสูตร โดยอาศัยข้อมูล จากผู้เรียนและชุมชน

ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ควรมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการบริหาร หลักสูตรซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการต่าง ๆ จัดให้มีการพัฒนาทางบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาชุมชนด้านพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการปฏิรูปทางการศึกษา

เมอร์ริน (Merrill. 1992 : Abstract) ได้ศึกษา ปัจจัยด้านองค์กรและ สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปหลักสูตร กรณีศึกษาในการปรับปรุงโรงเรียนในเขต อำเภอ พบว่า ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงปัจจัยองค์ประกอบที่ สำคัญที่ได้แก่

1. ลักษณะของการเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ
2. ลักษณะของเขตพื้นที่ของโรงเรียน
3. ปัจจัยในระดับโรงเรียน
4. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

และยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในโรงเรียนในโรงเรียนชานเมืองอาศัย ปัจจัยต่างๆ เช่น ประวัติชุมชน ลักษณะของชุมชน การเมือง ประสพการณ์ของครู การ สนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และวัฒนธรรมของโรงเรียน

เฮกา (Hega. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาความพร้อมเพียงในการ ร่วมมือในการศึกษาของ สวิสส์ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐระดับภูมิภาคและการ ประสานความร่วมมือด้านนโยบาย นโยบายด้านการศึกษาพบว่า นโยบายทางการศึกษา ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในแต่ละภูมิภาคแต่ละท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และการเปลี่ยนแปลงการเมือง ซึ่งแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน และมี ลักษณะเด่นเฉพาะสำคัญ 2 ประการ

1. นโยบายต้องสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐระดับประเทศ
2. มีทั้งการกระจายอำนาจและร่วมอำนาจขึ้นอยู่กับประชาชนและ

ชุมชน

ยูเนสโก (UNESCO. 1976 : 66) ได้รายงานสรุปปัญหาการใช้หลักสูตรของบางประเทศในเอเชีย ซึ่งได้แก่ประเทศอัฟกานิสถาน บังคลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา พบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ไม่ให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรไม่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัยขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ และประการสุดท้ายคือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

อิงลิช และสเตฟฟี (English and Steffy. 1983 : 29 – 32) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างการสร้างหรือการออกแบบหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่าการวางแผนออกแบบการสร้างหลักสูตรกับการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนมีความแตกต่างกัน การสร้างหลักสูตรเป็นการทำเพื่อการเรียน ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องสัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

กวาสดา (Gwaizda. 1988 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องสิ่งที่เข้าใจว่า มีอิทธิพลต่อหลักสูตรของโรงเรียนในรัฐ โอไฮโอซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดรายวิชาวิชา จุดประสงค์และวิธีการของหลักสูตรในโรงเรียนของรัฐโอไฮโอ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาด้านการอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า

1. ในการตัดสินใจในด้านเนื้อหาสาระ ต้องคำนึงถึงมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนดรวมทั้งหน่วยงานกลางและคณะกรรมการการศึกษาของท้องถิ่น

2. คณะกรรมการ หลักสูตร แบบเรียน และผู้เรียน มีอิทธิพลต่อการจัดรูปแบบและวิธีการเรียนการสอน

3. รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเลือกของครูตามทักษะความสามารถของครูและวัสดุอุปกรณ์ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้สรุปว่า ไม่มีบุคคลใดหรือกลุ่มใด เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจด้านหลักสูตร ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้มีผู้กำกับดูแลด้านหลักสูตร โดยเฉพาะรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายต้องตระหนักในภาระรับผิดชอบการส่งเสริมและสนับสนุนร่วมกันด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว พบว่า สถานภาพและการมีส่วนร่วมของบุคคลจากฝ่ายต่าง ๆ มีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์ที่ทำให้การดำเนินการบริหารหลักสูตรและปัญหาในการบริหารหลักสูตรมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้นำเอาสถานภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร มาเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY